

**BOSNA I HERCEGOVINA
VIJEĆE MINISTARA**

**STRATEGIJA SUPROTSTAVLJANJA
TRGOVINI LJUDIMA
U BOSNI I HERCEGOVINI
2020–2023**

SADRŽAJ

I. UVOD	2
II. VODEĆI PRINCIPI STRATEGIJE	3
III. ANALIZA SITUACIJE	5
IV. STRATEŠKI CILJEVI I MJERE	10
OPĆI CILJ	10
POSEBNI CILJ 1 – SISTEM PODRŠKE.....	10
POSEBNI CILJ 2 – PREVENCIJA	14
POSEBNI CILJ 3 – KRIVIČNO GONJENJE ZA KRIVIČNA DJELA TRGOVINE LJUDIMA..	17
POSEBNI CILJ 4 – ZAŠTITA ŽRTAVA TRGOVINE LJUDIMA	21
POSEBNI CILJ 5 – PARTNERSTVO	26

Trgovina ljudima - Konvencija Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organiziranog kriminala, član 3(a) pratećeg Protokola o sprečavanju, suzbijanju i kažnjavanju trgovine ljudskim bićima, naročito ženama i djecom, definira trgovinu ljudima kao: „*vrbovanje, prijevoz, premještanje, pružanje utočišta i prihvata osoba putem prijetnje upotrebe sile ili upotrebe sile ili drugih oblika prinude, otmice, prevare, obmane, zloupotrebe ovlaštenja ili ugroženog položaja, ili davanja ili primanja novčanih sredstava da bi se dobio pristanak osobe koja ima kontrolu nad drugom osobom u svrhu iskorištavanja. Iskorištavanje minimalno uključuje korištenje osoba u svrhe prostitucije ili druge oblike seksualnog iskorištavanja, prisilni rad ili usluge, ropstvo, postupke slične ropstvu ili dužničko ropstvo ili trgovinu organima*”.

Konvencija Vijeća Evrope o akciji protiv trgovine ljudima, član 4., definira trgovinu ljudima kao: „*regrutaciju, prijevoz, premještaj, nastanjivanje ili primanje osoba, koristeći se prijetnjom ili silom ili drugim oblicima prisile, otmicom, prevarom, obmanom, zloupotrebom vlasti ili neke pozicije ranjivosti ili nuđenjem ili prihvatanjem plaćanja ili drugih koristi radi dobijanja pristanka osobe koja ima kontrolu nad drugom radi eksploatacije. Eksploatacija podrazumijeva, najmanje, eksploataciju prostitucije drugih, ili nekih drugih oblika seksualne eksploatacije, prinudni rad i usluge, ropstvo ili postupke slične ropstvu, služenje ili uzimanje organa*”.

I. UVOD

Bosna i Hercegovina je zemlja porijekla, tranzita i odredišta za trgovinu ljudima u svrhu prisilnog prosjačenja, činjenja krivičnih djela, seksualne eksploatacije, radne eksploatacije, služenja u domaćinstvu, dječije pornografije i prisilnih brakova. Trgovci ljudima eksploatiraju domaće i strane žrtve u Bosni i Hercegovini, te eksploatiraju žrtve iz Bosne i Hercegovine u drugim zemljama. Pojedinačne karakteristike pojedinih oblika trgovine ljudima su sljedeće:

- Punoljetne i maloljetne ženske osobe iz Bosne i Hercegovine su podvrgnute trgovini ljudima u svrhu seksualnog iskorištavanja unutar zemlje u privatnim stanovima, motelima i na benzinskim pumpama;
- Marginalizirana romska djeca su podvrgnuta prisilnom prosjačenju, činjenju krivičnih djela, trgovini ljudima radi seksualnog iskorištavanja i služenju u domaćinstvu protiv njihove volje u prisilno sklopljenim brakovima;
- Punoljetne i maloljetne ženske osobe iz evropskih zemalja su podložne trgovini ljudima u svrhu seksualnog iskorištavanja unutar zemlje;
- Žrtve iz Bosne i Hercegovine su podvrgnute trgovini u svrhu seksualnog iskorištavanja i prisilnog rada u sektoru građevinarstva i drugim sektorima u zemljama širom Evrope;
- Na hiljade migranata i izbjeglica iz Afganistana, Pakistana, Irana, Iraka, Sirije i drugih zemalja koji putuju kroz Bosnu i Hercegovinu, koji su u Bosni i Hercegovini jer ne mogu nastaviti putovanje ili su prokrijumčareni kroz Bosnu i Hercegovinu, podložni su trgovini ljudima, posebno ženske osobe i djeca bez pratnje. Unutar mješovitih migracionih tokova koji su u tranzitu kroz zemlje Zapadnog Balkana migranti mogu biti izloženi nasilju i zloupotrebi prisilnog rada, prisilnih brakova, seksualnog iskorištavanja i nasilja te prisilnom zadržavanju u svrhu iznuđivanja novca od njihovih porodica;
- Maloljetne ženske i muške osobe su izložene iskorištavanju radi pornografije i u realnom i u digitalnom okruženju.

Stoga je neophodno da vlasti u Bosni i Hercegovini definiraju svoje politike suprotstavljanja trgovini ljudima za naredni četverogodišnji period, pri čemu treba posvetiti posebnu pažnju planiranju strateških ciljeva i mjera na sprečavanju, suzbijanju i borbi protiv sljedećih oblika trgovine ljudima:

- Trgovina ljudima u svrhu seksualnog iskorištavanja unutar zemlje u privatnim stanovima, motelima i na benzinskim pumpama;
- Trgovina ljudima u svrhu seksualnog iskorištavanja punoljetnih i maloljetnih ženskih osoba iz evropskih zemalja unutar Bosne i Hercegovine;
- Trgovina ljudima u svrhu seksualnog iskorištavanja žrtava iz Bosne i Hercegovine u zemljama širom Evrope;
- Trgovina ljudima u svrhu prisilnog rada žrtava iz Bosne i Hercegovine u sektoru građevinarstva i drugim sektorima u drugim evropskim zemljama;
- Trgovina ljudima u svrhu iskorištavanja maloljetnih ženskih i muških osoba radi pornografije u realnom i digitalnom okruženju;

- Trgovina ljudima među marginaliziranom romskom djecom u svrhu prisilnog prosjačenja, činjenja krivičnih djela, seksualnog iskorištavanja, služenja u domaćinstvu protiv njihove volje i prisilnog sklapanja brakova;
- Trgovina ljudima, posebno ženskim osobama i djecom bez pratnje unutar mješovitih migracionih tokova koji su u tranzitu kroz Bosnu i Hercegovinu u svrhu prisilnog rada, prisilnih brakova, seksualnog iskorištavanja i nasilja, prisilnih zadržavanja migranata u svrhu iznuđivanja novca od njihovih porodica, a posebno među grupama koje su naročito podložne riziku, uključujući: osobe koje su preživjele seksualno i rodno zasnovano nasilje, nasilje u domaćinstvu i nasilje od srodnika; LGBT i migrante; djecu bez pratnje i djecu razdvojenu od porodica, naročito ako putuju sama ili bez srodnika; migrantske porodice s malom djecom; migrante s akutnim ili hroničnim medicinskim stanjima; migrante s invaliditetom; žrtve zločina duž rute; migrante koji su doživjeli fizičko zlostavljanje duž rute; migrante koji su na putu više od godinu dana; migrante koji govore isključivo manje poznate jezike.

Provođenjem politika definiranih u ovoj strategiji, vlasti u Bosni i Hercegovini će, pored ispunjavanja općeg i posebnih strateških ciljeva na sprečavanju, suzbijanju i borbi protiv trgovine ljudima, ispuniti i svoje obaveze koje proistječu iz niza međunarodnih dokumenata, prvenstveno Konvencije Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organiziranog kriminala i njenog pratećeg Protokola o sprečavanju, suzbijanju i kažnjavanju trgovine ljudskim bićima, naročito ženama i djecom i Konvencije Vijeća Evrope o akciji protiv trgovine ljudima, te ispuniti preporuke date od strane međunarodnih mehanizama za monitoring, prvenstveno Vijeća Evrope i Državnog sekretarijata SAD-a.

Provođenjem politika definiranih u ovoj strategiji, vlasti u Bosni i Hercegovini će takođe ispuniti preporuke Evropske komisije iz „Analitičkog izvještaja uz Mišljenje o zahtjevu za članstvo Bosne i Hercegovine u Evropskoj uniji“ iz 2019. godine, te iz „Izvještaja Misije stručne procjene Evropske komisije o borbi protiv trgovine ljudima“ koja je provedena 2018. godine, te ostvariti napredak u ispunjavanju obaveza iz Direktive 2011/36/EU Evropskog parlamenta i Vijeća od 5. aprila 2011. godine o sprečavanju i suzbijanju trgovine ljudima i zaštiti žrtava trgovine ljudima.

II. VODEĆI PRINCIPI STRATEGIJE

Trgovina ljudima je prvenstveno kriminalna aktivnost, koja često ima karakteristike organiziranog i prekograničnog kriminaliteta, ali je ujedno i teško kršenje ljudskih prava zagwarantiranih međunarodnim pravom, Ustavom Bosne i Hercegovine, entitetskim ustavima i Statutom Brčko distrikta BiH. Ukazivanje na neke od osnovnih karakteristika ovog fenomena iziskuje potrebu sveobuhvatnog i usklađenog odgovora svih struktura i nivoa vlasti te civilnog društva, kao i koordinaciju i saradnju svih aktera uključenih u suprotstavljanje trgovini ljudima. Takav odgovor podrazumijeva definiranje principa na kojima će ove aktivnosti biti vođene i koji će osigurati da djelovanje nadležnih vladinih institucija i civilnog društva bude usmjereno prema efikasnom suprotstavljanju trgovini ljudima. Institucije vlasti i organizacije civilnog društva će, zbog toga,

u provođenju aktivnosti na suprotstavljanju trgovini ljudima djelovati u skladu sa sljedećim principima:

Poštovanje ljudskih prava: Sve aktivnosti institucija vlasti i organizacija civilnog društva će polaziti od činjenice da su ljudska prava i osnovne slobode žrtava trgovine ljudima i njihovo dostojanstvo od najveće važnosti i da se ona moraju poštovati, te da se svakoj žrtvi moraju pružiti sva potrebna pomoć i zaštita. Posebno je važno osigurati sva međunarodnim i domaćim pravnim propisima zagarantirana prava žrtvama trgovine ljudima, uključujući prava na zaštitu, pomoć i podršku, nezavisno od formalnog pokretanja krivičnog postupka.

Učešće i odgovornost vlasti: Obaveza države da zaštiti prava i slobode svojih građana podrazumijeva i odgovornost za stvaranje uslova u kojima je svaka osoba na njenoj teritoriji sigurna od nasilja. Vlasti u Bosni i Hercegovini su dužne da uspostavom organiziranog, efikasnog i održivog sistema za borbu protiv trgovine ljudima suzbiju trgovinu ljudima, a žrtvama pruže zaštitu i pomoć.

Interdisciplinarni i multisektorski pristup: Trgovina ljudima je kompleksan problem i njegovo rješavanje podrazumijeva dobro koordiniran, interdisciplinarni i multisektorski pristup usmjeren na prevenciju, zaštitu svjedoka i žrtava, krivično gonjenje trgovaca ljudima i korisnika usluga žrtava trgovine ljudima, jačanje međunarodne saradnje i partnerstva svih relevantnih aktera. Samo koordinirane aktivnosti i podjednak napredak u svakom od tih polja mogu ostvariti vidljive rezultate u suzbijanju trgovine ljudima.

Nediskriminacija: Često su uzroci i povodi za trgovinu ljudima povezani s diskriminacijom manjinskih i ranjivih društvenih grupa, diskriminatorskom i restriktivnom politikom migracija i diskriminaciji zasnovanoj na spolu, te prisustvu znatnog broja predrasuda vezanih za pružanje seksualnih usluga. Upravo zbog toga, sve aktivnosti na suzbijanju trgovine ljudima moraju biti utemeljene na zabrani diskriminatorskih praksi.

Uključivanje šire društvene zajednice: Kompleksnost suprotstavljanja trgovini ljudima zahtijeva uključivanje šire društvene zajednice, a posebno organizacija civilnog društva kako bi se osigurao uspjeh u suprotstavljanju ovoj pojavi. Zbog toga je potrebno pronaći pristup koji će omogućiti iskorištavanje resursa civilnog društva i razvijati mehanizme saradnje i koordinacije aktivnosti.

Održivost: Planiranje zasnovano na realnim resursima je osnovni model koji treba osigurati održivost predviđenih aktivnosti u suprotstavljanju trgovini ljudima. Dodatno, prilikom planiranja i provođenja strateških aktivnosti, treba uzeti u obzir oslanjanje na raspoložive resurse, izvore finansiranja i koordinaciju podrške.

Međunarodna i regionalna saradnja: Trgovina ljudima je često prekogranične prirode, što podrazumijeva da je za njeno suzbijanje potrebno izgraditi efikasne mehanizme saradnje na regionalnom i međunarodnom nivou u prevenciji, krivičnom gonjenju počinitelaca te zaštiti i pomoći žrtvama trgovine

ljudima.

Zaštita i poštovanje prava djece: Sve aktivnosti poduzete u vezi s djecom žrtvama i djecom pod rizikom da postanu žrtve trgovine ljudima bi se trebale zasnivati na međunarodnim standardima zaštite ljudskih prava, posebno principima zaštite i poštovanja prava djece utvrđenim u Konvenciji Ujedinjenih nacija o pravima djeteta iz 1989. godine i Opcionim protokolom o prodaji djece, dječijoj prostituciji i dječijoj pornografiji. Djeca žrtve imaju pravo na posebne mjere zaštite, bez obzira na njihov pravni status kao žrtava ili svjedoka, u skladu s njihovim posebnim pravima i potrebama. U svim aktivnostima koje se tiču djece pod rizikom i djece žrtava, njihov najbolji interes mora biti od primarnog značaja.

Rodno specifični pristup: Specifičnosti trgovine ljudima se posebno odražavaju u pogledu različitosti trgovine ženama i muškarcima koje su najizraženije kod oblika eksploatacije žrtava i načina regrutiranja. Iz tog razloga mjere pomoći i podrške žrtvama trebaju biti rodno specifične, uzimajući u obzir različite potrebe muških i ženskih žrtava.

III. ANALIZA SITUACIJE

Pojava trgovine ljudima duži vremenski period opterećuje cjelokupno čovječanstvo i teško bi se mogli izdvojiti država, regija ili područje u kojem nije prepoznato postojanje ovog problema. Moderno ropstvo, kako se u novijim izvorima sve češće naziva ova pojava, je na određeni način postalo globalno prepoznat problem kojim se bave najvažnija međunarodna tijela poput Ujedinjenih nacija, ali i razvijene države koje problem trgovine ljudima postavljaju na sam vrh svojih političkih prioriteta. U tom smislu, strateško reagiranje na ovaj fenomen implicira kratki osvrt na stanje, trendove i ključne karakteristike trgovine ljudima na globalnom i regionalnom nivou, a sve u cilju boljeg razumijevanja problema i planiranja mjera na njegovom smanjenju. U tom smislu, pregledni izvještaji Ujedinjenih nacija, Vijeća Evrope, Evropske unije i Državnog sekretarijata SAD-a nude pouzdane pokazatelje aktuelnog stanja ovog problema u svijetu.

Prema „Globalnom izvještaju o stanju trgovine ljudima (2018)“, kojeg objavljuje Ured za droge i kriminal (UNODC), kao tijelo Ujedinjenih nacija koje je zaduženo za praćenje provođenja Konvencije protiv transnacionalnog organiziranog kriminala i pratećeg Protokola za sprečavanje, suzbijanje i kažnjavanje trgovine ljudima, posebno žena i djece, zabilježen je trend znatnog povećanja broja otkrivenih slučajeva, identificiranih žrtava i osuđenih počinitelja krivičnih djela trgovine ljudima u svijetu. Ovakav nalaz se najprije pripisuje sve većem angažmanu pojedinih država u borbi protiv ove pojave, odnosno jačanju svijesti o štetnosti i posljedicama trgovine ljudima, i poduzimanju dugoročnih strateških i odlučnijih mjera na suzbijanju ove pojave. Na globalnom nivou, tokom 2016. godine je identificirano skoro 24.000 žrtava trgovine ljudima, odnosno u prosjeku 254 po državi (ukupno je ovim izvještajem obuhvaćeno 97 država koje imaju 47% svjetske populacije). Iako su zabilježeni pozitivni trendovi u povećanju broja presuda za krivična djela trgovine ljudima, ipak se i dalje ne može reći da su države obuhvaćene ovim

izvještajem uspješne u kažnjavanju za ovo krivično djelo. Odrasle osobe ženskog spola čine skoro polovinu svih identificiranih žrtava trgovine ljudima, uz trend povećanja broja djevojčica koje se seksualno iskorištavaju, dok su muškarci u većem broju žrtve radne eksploatacije i čine više od polovine svih identificiranih žrtava. U većini otkrivenih slučajeva se radilo o seksualnom iskorištavanju žrtava, ali i tu postoje znatne razlike između pojedinih regija svijeta. U tom smislu, pojedina područja obilježavaju različiti pojavnici oblici trgovine ljudima, a prisustvo oružanih sukoba, nizak stepen vladavine prava i nedostatak resursa za borbu protiv kriminala općenito pogoduju nastanku i razvoju pojave trgovine ljudima.

Kada je riječ o području centralne i jugoistočne Evrope, podaci pokazuju da su žene dominantno zastupljene među žrtvama trgovine ljudima (4 od 5 identificiranih žrtava), dok su neke države, uključujući Bosnu i Hercegovinu, prijavile povećanje broja žrtava djece u odnosu na broj punoljetnih žrtava. U ovom području, 70% žrtava su seksualno iskorištavane, 17% u svrhe radne eksploatacije, dok je 13% osoba bilo žrtva trgovine ljudima u druge svrhe iskorištavanja. S druge strane, dominantna većina osumnjičenih, optuženih i osuđenih za krivična djela trgovine ljudima u ovom području su muškarci (oko 80%).

Evropska unija u svom „Drugom izvještaju o napretku u borbi protiv trgovine ljudima“ iznosi nalaz da je u dvogodišnjem periodu (2015-2016) ukupno 20.532 osobe (muškaraca, žena i djece) registrirano kao žrtve trgovine ljudima, uz napomenu da je stvarna brojka znatno veća, uzimajući u obzir činjenicu da sve žrtve nažalost nisu otkrivene. Prema ovom izvještaju, 68% svih identificiranih žrtava su bile žene i djevojčice, dok djeca čine 23% svih registriranih žrtava. I na području Evropske unije je zabilježen trend prema kojem je trgovina ljudima u svrhu seksualne eksploatacije najčešći pojava oblik (56%), dok se na radno iskorištavanje žrtava odnosi 26% registriranih slučajeva. I ovdje je identificiran problem slabog, tj. neadekvatnog kažnjavanja za ova krivična djela, što u brojkama iznosi 5.979 optužnica i 2.927 presuda za krivična djela trgovine ljudima, uz samo 18 presuda za (svjesno) korištenje usluga žrtava trgovine ljudima. Evropska unija kao svoje prioritete u ovom području ističe: poboljšanja u sistemu prikupljanja podataka o trgovini ljudima, proaktivnije kažnjavanje počilaca, promociju koordiniranog pristupa i osiguranje pristupa pravima za žrtve trgovine ljudima.

Prema godišnjem izvještaju Državnog sekretarijata SAD-a za 2018. godinu, u Bosni i Hercegovini se domaće i strane žrtve iskorištavaju unutar države, ali se i žrtve iz Bosne i Hercegovine iskorištavaju u inostranstvu. Ukupno je u tom periodu identificirano osam stranih žrtava, a zabilježene su pojave seksualnog iskorištavanja žena i djevojčica iz Bosne i Hercegovine u privatnim stanovima, motelima i objektima u okviru benzinskih pumpi.

Prema izvještaju državnog koordinatora za borbu protiv trgovine ljudima o stanju trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini, tokom 2016. godine, prema podacima prikupljenim od strane tužilaštava, službi za provođenje zakona, centara za socijalni rad te nevladinih organizacija, u Bosni i Hercegovini je identificirano ukupno 48 potencijalnih žrtava trgovine ljudima. Od tih 48, 38 je

bilo punoljetnih, a 10 maloljetnih. 30 su bile ženske osobe, a 18 muške. 7 je seksualno iskorištavanih, 12 radno iskorištavanih, 22 slučaja su iskorištavanja radi prosjačenja, 1 je prodaja radi prisilnog sklapanja braka, 1 je radno iskorištavanje u kombinaciji sa seksualnim iskorištavanjem, a 5 slučajeva se odnosi na iskorištavanje u prosjačenju u kombinaciji sa seksualnim iskorištavanjem. 5 žrtava su bile strani državljani, i to Srbije, Gambije, Ukrajine i Kube (3 ženske osobe i 2 muške osobe), dok su preostale 43 žrtve bile državljani Bosne i Hercegovine. Tokom navedenog perioda, u sigurnim kućama/skloništima je data asistencija za 15 potencijalnih žrtava trgovine ljudima, dok za 33 potencijalne žrtve nije. U aktivnostima koje realiziraju organizacije i udruženja koja administriraju, tj. osiguravaju usluge dnevnih centara za djecu koja borave i rade na ulici, evidentirano je 28 maloljetnih potencijalnih žrtava trgovine ljudima.

Prema raspoloživim podacima prikupljenim od strane tužilaštava, službi za provođenje zakona, centara za socijalni rad te nevladinih organizacija, u Bosni i Hercegovini su tokom 2017. godine identificirane 83 potencijalne žrtve trgovine ljudima kojima je trgovano u svrhe radne eksploatacije, navođenja na prostituciju ili drugih oblika seksualnog iskorištavanja (10 žrtava), radne eksploatacije (7 žrtava), trgovine ljudima u svrhu prosjačenja (52 žrtve), zaključivanja prisilnih ili ugovorenih brakova (5 žrtava) i drugih oblika eksploatacije žrtava (4 bludne radnje, 1 spolni odnošaj s djetetom, 2 vanbračne zajednice s maloljetnim djetetom, a 1 maloljetna osoba je zatečena na granici bez dokumenata i kod 1 punoljetne osobe nije navedena vrsta iskorištavanja). Od ukupnog broja žrtava, 36 je punoljetnih, a 47 maloljetnih, 58 žrtava su osobe ženskog spola, a 25 muškog spola, 2 žrtve su strani državljani (1 punoljetna - državljanka Holandije, 1 maloljetna - državljanin Libije), dok preostali broj od 81 žrtve trgovine ljudima spada u državljane Bosne i Hercegovine. U sigurnim kućama je data asistencija za 26 žrtava trgovine ljudima, dok je za 57 žrtava pružena zaštita i pomoć van sigurnih kuća. Obavljena su tri dobrovoljna povratka (punoljetne osobe) iz Slovenije i Hrvatske (radna eksploatacija) i 1 prihvat potencijalne žrtve trgovine ljudima iz Mađarske (maloljetna osoba). U aktivnostima organizacija i udruženja koje pružaju usluge dnevnih centara za djecu ulice evidentirano je 130 potencijalnih žrtava trgovine ljudima, uglavnom djece prosjaka. U odnosu na 2016. godinu kada je bilo identificirano 48 žrtava trgovine ljudima, u 2017. godini zabilježeno je povećanje tog broja za 35 žrtava.

Prema podacima prikupljenim od strane tužilaštava, službi za provođenje zakona, centara za socijalni rad te nevladinih organizacija za period januar-decembar 2018. godine, identificirano je ukupno 36 potencijalnih žrtava trgovine ljudima/radne eksploatacije/navođenja na prostituciju i/ili seksualno iskorištavanje/trgovine ljudima u svrhu prosjačenja/prodaje u svrhu sklapanja braka/bludnih radnji i drugo. Od tih 36 potencijalnih žrtava, 21 je ženskog spola, a 15 muškog, odnosno 12 žrtava je punoljetno, a 24 su maloljetne.

Prema izvještaju državnog koordinатора za borbu protiv trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini za period januar-jun 2019. godine, identificirana/pomognuta je ukupno 21 potencijalna žrtva trgovine ljudima.

Navedeni podaci su prikupljeni od tužilaštava, službi za provođenje zakona, centara za socijalni rad i nevladinih organizacija.

Od ukupnog broja potencijalnih žrtava trgovine ljudima (21) u periodu januar-jun 2019. godine, 17 žrtava je ženskog spola, a 4 muškog. Od te 21 potencijalne žrtve, 16 su punoljetne (14 ženskog spola, 2 muškog), a 5 maloljetne (3 ženskog spola, 2 muškog). Za tu 21 potencijalnu žrtvu su evidentirani sljedeći oblici eksploatacije: 10 prosjačenja, 6 seksualnih iskorištavanja, 1 prodaja radi prisilnog sklapanja braka (kombinirano sa seksualnim iskorištavanjem ili prosjačenjem), 1 iskorištavanje djeteta ili maloljetnika radi pornografije, 3 ostala. Od te 21 potencijalne žrtve, 4 su strani državljani, a 17 državljani Bosne i Hercegovine. Kada su u pitanju 4 strana državljanina, 2 žrtve su državljani Šri Lanke (1 maloljetna, muškog pola, 1 punoljetna, ženskog spola), 1 žrtva je državljanka Afganistana (maloljetna, muškog spola) i 1 žrtva je državljanka Republike Srbije (punoljetna, ženskog spola). Tokom navedenog perioda, u sigurnim kućama/skloništima je pružena asistencija za 9 potencijalnih žrtava trgovine ljudima, a za 12 nije.

Provođenje „Akcionog plana za sprečavanje trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini u periodu 2016-2019“ pratio je Monitoring tim, a uspješnost provođenja je procijenjena na osnovu sekundarnih podataka, tj. godišnjih izvještaja o stanju trgovine ljudima i provođenju akcionog plana za svaku godinu pojedinačno. Te izvještaje sačinjava i Vijeću ministara BiH podnosi državni koordinator za borbu protiv trgovine ljudima, nakon usaglašavanja s Monitoring timom. Iz tih izvještaja je sačinjena analiza provođenja akcionog plana u cjelini i njegovih konačnih efekata.

Na osnovu analize provođenja „Akcionog plana suzbijanja trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini 2016-2019“, utvrđeno je da 12 planiranih aktivnosti nisu realizirane niti su započete aktivnosti na njihovoj realizaciji, te se može zaključiti da nadležne institucije i organizacije civilnog društva u budućem periodu trebaju dati prioritet sljedećim aktivnostima koje se nisu mogle realizirati ranije:

- Osigurati odgovarajuće regulative i nadzor radi sprečavanja prevarnog zapošljavanja, zloupotrebe i eksploatacije radnika, posebno onih kojima se nudi posao u inostranstvu putem agencija za posredovanje u zapošljavanju;
- Revidirati mandat Udarne grupe i ojačati multidisciplinarni pristup u operativnoj koordinaciji te uključiti centre za socijalni rad i organizacije civilnog društva kao pružaoce direktnih usluga da bi se uveo socijalni aspekt u borbu protiv trgovine ljudima i pristup usmjeren na žrtvu i njena prava;
- Organizirati posebne nastavne sadržaje na odgovarajućim fakultetima na temu trgovine ljudima;
- Uspostaviti monitoring mehanizam za sporazume o migraciji radne snage;
- Uspostaviti pristupačne mehanizme žalbi i širenja informacija za radnike koje će im omogućiti da obavijeste vlasti o praksama zloupotrebe koje vode trgovini ljudima i poduzimanje mjera na sprečavanju takvih zloupotreba;

- Promovirati jasne kriterije za zvaničnu registraciju agencija za posredovanje u zapošljavanju i nadzirati aktivnosti tih agencija u nastojanju da se spriječe svi oblici trgovine ljudima i razmotre mogućnosti ukidanja naknada koje agencijama plaćaju radnici;
- Izgraditi i ojačati kapacitete nadležnih institucija (npr. za upravljanje migracijama, rad i zapošljavanje) da pružaju informacije o sigurnim i legalnim mogućnostima migriranja;
- Sprečavati trgovinu za služenje u domaćinstvima i u diplomatskim domaćinstvima, štiti te radnike i informirati ih o pravima kao zaposlenika i načinu prijavljivanja zloupotreba;
- Jačati svijest o trgovini ljudima u svrhu uzimanja organa razvijanjem partnerstava s medicinskim profesionalcima i njihovim udruženjima, organizacijama za transplantaciju, nevladinim organizacijama i drugim mehanizmima uz promoviranje metoda i kanala legalnog doniranja organa;
- Razviti praksu da je adekvatna pomoć žrtvama uvijek pružena, da je potpuno nezavisna od spremnosti žrtve da učestvuje u pravosudnom postupku i uslova boravka strane žrtve na teritoriji Bosne i Hercegovine;
- Osigurati mehanizme za sigurnost članova uže porodice žrtava trgovine ljudima;
- Uspostaviti ili olakšati pristup žrtvama trgovine ljudima, bez obzira na pravni status ili državljanstvo, državnim kompenzacionim fondovima ili drugim relevantnim mehanizmima.

Analiza je utvrdila i da sedam aktivnosti nisu u većoj mjeri ili u potpunosti realizirane, te da je potrebno i dalje raditi na njihovoj realizaciji, i to:

- Ohrabrivati privatni sektor, sindikate i organizacije civilnog društva da promoviraju načela zaštite ljudskih prava i osnovnih sloboda radnika u lancima snabdijevanja kako bi se prevenirale eksploatatorske situacije koje pogoduju trgovini ljudima;
- Jačati mjere eliminacije diskriminacije žena u zapošljavanju i osiguranja jednakih mogućnosti za muškarce i žene za ekonomsko učestvovanje i jednak pristup socijalnoj zaštiti, te na taj način smanjivati njihovu ranjivost na trgovinu ljudima;
- Uspostaviti mehanizam informiranja radnika prije njihovog odlaska iz Bosne i Hercegovine o tome kako prijaviti i tražiti pomoć bez straha od osвете u slučajevima zloupotrebe ili zapadanja u situaciju trgovine ljudima u svrhu prisilne radne eksploatacije;
- Pružati podršku programima za ekonomsko osnaživanje žena žrtava trgovine ljudima;
- Osigurati da žrtve trgovine ljudima ne budu kažnjavane za njihovo učešće u nezakonitim aktivnostima u mjeri u kojoj su bile prisiljene na to;
- Uspostaviti i ojačati odjele za borbu protiv visokotehnološkog (kibernetičkog) kriminala u policijskim agencijama;
- Uključiti Rome u procese odlučivanja o zaštiti žrtava.

Dodatno, procjena efikasnosti politika provedenih do sada izvršena je i na osnovu izvještaja i ocjena međunarodnih organizacija i vlada pojedinih zemalja koje prate i izvještavaju o stanju trgovine ljudima, od kojih su posebno uzeti sljedeći: Stručna grupa Vijeća Evrope - „Izvještaj o provođenju Konvencije

Vijeća Evrope o akciji protiv trgovine ljudima, 2017.“, „Analitički izvještaj Evropske komisije uz Mišljenje o zahtjevu za članstvo Bosne i Hercegovine u Evropskoj uniji, 2019.“, „Izvještaj Misije stručne procjene Evropske komisije o borbi protiv trgovine ljudima, 2018.“, Državni sekretarijat SAD-a - „Izvještaj o trgovini ljudima iz 2019.“, i Međunarodna organizacija za migracije - „Analitički izvještaj - Unapređenje borbe protiv trgovine ljudima u krizi na Zapadnom Balkanu iz 2018.“

Detaljan i sistematičan pregled tih preporuka je sadržan u posebnom aneksu ove strategije.

IV. STRATEŠKI CILJEVI I MJERE

OPĆI CILJ

Osigurati stalan, sveobuhvatan i održiv odgovor društva na trgovinu ljudima kroz ojačan sistem prevencije, gonjenja počinitelja krivičnih djela povezanih s trgovinom ljudima, zaštite i pomoći žrtvama trgovine ljudima, posebno ranjivih grupa, kroz funkcionalno povezivanje i izgradnju kapaciteta svih nadležnih institucija i organizacija

POSEBNI CILJ 1 - SISTEM PODRŠKE

Organizirati funkcionalne i održive sisteme podrške u sprečavanju, suzbijanju i naročito krivičnom gonjenju počinitelja krivičnih djela trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini, osigurane kroz različite sistemski usmjerene aktivnosti od kojih su najvažnije:

- Unapređenje pravnih i institucionalnih okvira i koordinacije;
- Izgradnja kapaciteta;
- Osiguranje potrebnih finansijskih sredstava; i
- Provođenje kontinuiranog procesa praćenja i evaluacije provođenja strategije.

A.1. Usvojiti akcione planove za provođenje strategije

Usvojiti akcione planove provođenja „Strategije suprotstavljanja trgovini ljudima u Bosni i Hercegovini (2020-2023)“, kao operative strateške dokumente zasnovane na ciljevima i mjerama iz ove strategije koji konkretiziraju aktivnosti za njihovo ispunjavanje na način da definiraju aktivnosti, vremenski rok za provođenje, institucije nadležne za provođenje, pokazatelje provođenja i potrebne resurse.

Akcione planove će usvojiti Vijeće ministara BiH za institucije Bosne i Hercegovine, a vlade entiteta, kantona i Brčko distrikta BiH za institucije iz svoje nadležnosti.

Nadležne institucije: Vijeće ministara BiH, vlade entiteta, kantona i Brčko distrikta BiH

Partneri: Organizacije civilnog društva i međunarodne organizacije

Vremenski okvir: Jun 2020.

Finansijer: Nadležne institucije

Pokazatelji provođenja: Izrađeni i usvojeni akcioni planovi

Praćenje aktivnosti: Državni koordinator i koordinatori entiteta, kantona i Brčko distrikta BiH

1.2. Vršiti monitoring provođenja strategije i akcionih planova

Organizirati efikasno provođenje strategije putem redovnog monitoringa od strane formiranog Monitoring tima za praćenje provođenja strategije, čije članove imenuju Vijeće ministara BiH, vlade entiteta, kantona i Brčko distrikta BiH. Monitoring tim može, na osnovu relevantnih pokazatelja, predlagati izmjene i dopune strategije te mjere da se sve aktivnosti provođenja strategije odvijaju prema prihvatljivim međunarodnim pravnim i profesionalnim standardima.

Monitoring timom za praćenje provođenja strategije će rukovoditi državni koordinator za borbu protiv trgovine ljudima i ilegalne migracije. Monitoring tim će biti zadužen da sačini i Vijeću ministara BiH dostavi konačni izvještaj o stanju trgovine ljudima i provođenju strategije.

Nadležne institucije: Vijeće ministara BiH, vlade entiteta, kantona i Brčko distrikta BiH, Monitoring tim za praćenje provođenja strategije

Partneri: Organizacije civilnog društva i međunarodne organizacije

Vremenski okvir:

- Mart 2020. - formiranje Monitoring tima za praćenje provođenja strategije
- Mart 2021. - izvještaji o provođenju strategije i akcionih planova za 2020. godinu;
- Mart 2022. - izvještaji o provođenju strategije i akcionih planova za 2021. godinu;
- Mart 2023. - izvještaji o provođenju strategije i akcionih planova za 2022. godinu;
- Mart 2024. - izvještaji o provođenju strategije i akcionih planova za 2023. godinu.

Finansijer: Nadležne institucije

Pokazatelji uspjeha: Izvještaji o provođenju strategije i akcionih planova

Praćenje aktivnosti: Državni koordinator i Monitoring tim za praćenje provođenja strategije

1.3. Uspostaviti koordinaciju aktivnosti na suprotstavljanju trgovini ljudima

Potrebno je uspostaviti koordinirajuće strukture na svim nivoima vlasti u Bosni i Hercegovini za suprotstavljanje trgovini ljudima, uz sljedeće zadatke:

- Uspostavljene koordinacione strukture će inicirati i zagovarati da se borba protiv trgovine ljudima uključi među političke prioritete.
- Vijeće ministara BiH, vlade entiteta, kantona i Distrikta će stvoriti predušlove za rad koordinirajućih struktura, uključujući dodjelu odgovarajućih sredstva i osiguranje potrebnih obuka.
- Uspostavljene koordinacione strukture će raditi na unapređenju međusobne saradnje i koordinacije između aktera na svim nivoima vlasti u Bosni i Hercegovini.
- Treba osigurati multidisciplinarni pristup u novoformiranim timovima uz učešće tijela nadležnih za socijalnu zaštitu i organizacija civilnog društva koje pružaju direktnu asistenciju i druge usluge pomoći žrtvama trgovine ljudima te dnevnih centara za djecu koja rade i žive na ulici kako bi se unaprijedila zaštita i pomoć žrtvama trgovine ljudima.

1.4. Provoditi istraživanja o trgovini ljudima

Potrebno je provoditi detaljna istraživanja o trgovini ljudima kako bi se bolje razumjelo stanje i utvrdili trendovi trgovine ljudima, utvrdili i uklonili nedostaci u pravnom i institucionalnom okviru te provođenju tih okvira i kako bi se definirale odgovarajuće politike i mjere u oblasti trgovine ljudima općenito, a posebno u odnosu na pojavne oblike trgovine ljudima radnom eksploatacijom, trgovine djecom, vrbovanja žrtava internetom i unutrašnje trgovine ljudima.

Nadležne institucije: Institucije Bosne i Hercegovine, entiteta, kantona i Brčko distrikta BiH nadležne za pitanja vezana za suprotstavljanje trgovini ljudima, naročito naučnoistraživačke i obrazovne institucije

Partneri: Organizacije civilnog društva i međunarodne organizacije

Vremenski okvir: Kontinuirano u periodu provođenja strategije (2020-2023)

Finansijer: Vijeće ministara BiH, vlade entiteta, kantona i Distrikta, donatori

Pokazatelji uspjeha: Izrađeni istraživački izvještaji i studije

Praćenje aktivnosti: Državni koordinator i koordinatori entiteta, kantona i Distrikta

1.5. Osigurati finansiranje provođenja strategije i akcionih planova

Uspostaviti održiv sistem u kojem će budžeti Bosne i Hercegovine, entiteta, Brčko distrikta BiH, kantona, gradova i općina kontinuirano osiguravati finansijska sredstva za provođenje strategije i akcionih planova i stalnih aktivnosti u suprotstavljanju trgovini ljudima, uz istovremeno poticanje međunarodnih donatora da svojim sredstvima doprinesu provođenju strategije i akcionih planova

Nadležne institucije: Vijeće ministara BiH, vlade entiteta, kantona i Distrikta, gradovi i općine

Partneri: Organizacije civilnog društva i međunarodne organizacije

Vremenski okvir: Kontinuirano u periodu provođenja strategije (2020-2023)

Finansijer: Nadležne institucije

Pokazatelji uspjeha: Dodijeljena sredstva u budžetima i odobreni projekti

Praćenje aktivnosti: Državni koordinator i koordinatori entiteta, kantona i Distrikta

1.6. Unaprijediti način prikupljanja i analize statističkih podataka o trgovini ljudima

Usaglasiti sa zahtjevima Vijeća Evrope i Evropske unije metodologiju prikupljanja i analize statističkih podataka o: potencijalnim i identificiranim žrtvama trgovine ljudima, mjerama zaštite i direktne pomoći žrtvama trgovine ljudima, prijavljenim krivičnim djelima, istragama, optužnicama i presudama u predmetima trgovine ljudima na svim nivoima vlasti

Nadležne institucije: Ministarstvo sigurnosti BiH, ministarstva unutrašnjih poslova entiteta i kantona i Policija Brčko distrikta BiH, Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH

Partneri: Organizacije civilnog društva i međunarodne organizacije

Vremenski okvir: Decembar 2020.

Finansijer: Ministarstvo sigurnosti BiH, ministarstva unutrašnjih poslova entiteta i kantona i Policija Brčko distrikta BiH, Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH i donatori

Pokazatelji uspjeha: Unaprijeđeno prikupljanje i analiza statističkih podataka o praćenju stanja trgovine ljudima, uključujući EUROSTAT pristup

Praćenje aktivnosti: Državni koordinator i koordinatori entiteta, kantona i Distrikta

1.7. Uskladiti odredbe krivičnog zakonodavstva s preporukama Vijeća Evrope i Evropske unije

Uskladiti odredbe krivičnog zakonodavstva u Bosni i Hercegovini s Konvencijom Vijeća Evrope o borbi protiv trgovine ljudskim organima, preporukama Vijeća Evrope i Evropske unije, a posebno:

- Potpisati i ratificirati Konvenciju Vijeća Evrope o borbi protiv trgovine ljudskim organima i uskladiti krivično zakonodavstvo u Bosni i Hercegovini s odredbama ove konvencije;
- Usvojiti izmjene i dopune u krivičnom zakonodavstvu tako da krivični zakoni u Bosni i Hercegovini izričito određuju „prisiljavanje na prosjačenje“ kao dodatni oblik eksploatacije;
- Usvojiti izmjene i dopune u krivičnom zakonodavstvu u Bosni i Hercegovini tako da svi krivični zakoni propisuju isti minimum kazne za osnovno krivično djelo trgovine ljudima radi harmonizacije s Direktivom 36/2011/EU;
- Usvojiti izmjene i dopune krivičnih zakona u Bosni i Hercegovini kako bi se osiguralo da služenje i drugi oblici seksualnog iskorištavanja, kao i radna eksploatacija, budu inkriminirani;
- Osigurati da se krivično gonjenje za korištenje usluga žrtava trgovine ljudima znajući da je žrtva efikasno primjenjuje u praksi;
- Osigurati poštovanje odredbe o nekažnjavanju žrtve izradom smjernica za njenu primjenu namijenjene policijskim službenicima i nosiocima pravosudnih funkcija.

Nadležne institucije: Ministarstva pravde Bosne i Hercegovine, entiteta i Pravosudna komisija Brčko distrikta BiH, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH, tužilaštva, policije

Partneri: Organizacije civilnog društva i međunarodne organizacije

Vremenski okvir: Decembar 2021.

Finansijer: Ministarstva pravde Bosne i Hercegovine i entiteta i Pravosudna komisija Brčko distrikta BiH

Pokazatelji provođenja:

- Potpisana i ratificirana Konvencija o borbi protiv trgovine ljudskim organima;
- Usvojene izmjene i dopune krivičnih zakona Bosne i Hercegovine, entiteta i Distrikta;
- Usvojena izmijenjena i dopunjena pravila o zaštiti domaćih žrtava na svim nivoima vlasti s usklađenim sadržajem.

Praćenje aktivnosti: Državni koordinator i koordinatori entiteta, kantona i Distrikta

POSEBNI CILJ 2 - PREVENCIJA

Izgraditi ispravno shvatanje i razumijevanje građana i profesionalaca o trgovini ljudima, njenim oblicima, uzrocima, rizicima i načinu reagiranja u slučajevima prepoznavanja rizičnih situacija i ugroženosti pojedinaca i grupa

Izgraditi mehanizme za sprečavanje i ograničavanje mogućnosti nastanka i opstajanja trgovine ljudima, koji će poticati pravilnu reakciju organa formalne socijalne kontrole u stvaranju ambijenta osnaživanja društveno prihvatljivih oblika ponašanja i razvijanja održivih sistema ranog upozoravanja o slučajevima trgovine ljudima

2.1. Provoditi kampanje podizanja svijesti građana

Razvijati i provoditi kampanje ciljane na podizanje svijesti građana o trgovini ljudima, njenim oblicima, uzrocima, rizicima i načinu reagiranja u slučajevima prepoznavanja rizičnih situacija i ugroženosti pojedinaca i grupa, uključujući:

- Provođenje sveobuhvatnih općih javnih kampanja podizanja svijesti o trgovini ljudima te specifične kampanje usmjerene na najranjivije grupe, zasnovane na istraživanjima o stanju i trendovima trgovine ljudima i ocjeni rezultata provedenih preventivnih aktivnosti;
- Provođenje kampanje podizanja svijesti o prisilnom prosjačenju kao vidu trgovine ljudima;
- Provođenje mjera sprečavanja trgovanja ljudima širenjem informacija i podizanja svijesti, uz posebnu pažnju na rizike vrbovanja putem interneta i trgovine ljudima u svrhu radne eksploatacije;
- Podizanje svijesti o trgovini ljudima i sigurnosti djece na internetu kroz opći obrazovni sistem;
- Podizanje svijesti javnosti o fenomenu trgovine ljudima u pogledu potencijalne eksploatacije s kojom se susreću migranti koji prolaze kroz regiju;
- Provođenje evaluacija ostvarenja, ishoda i učinka intervencija u aktivnostima podizanja nivoa svijesti o trgovini ljudima.

Nadležna institucija: Sve nadležne institucije u Bosni i Hercegovini
Partneri: Organizacije civilnog društva i međunarodne organizacije
Vremenski okvir: Kontinuirano u periodu provođenja strategije (2020-2023)
Izvor finansiranja: Budžet Bosne i Hercegovine, entiteta, kantona i Distrikta, donatori
Pokazatelji uspjeha: Broj provedenih uspješnih kampanja i rezultati evaluacija ostvarenja, ishoda i učinka intervencija
Praćenje aktivnosti: Državni koordinator i koordinatori entiteta, kantona i Distrikta

2.2. Provoditi socijalne, ekonomske i druge mjere za rizične grupe

Jačati prevenciju kroz socijalne, ekonomske i druge mjere za rizične grupe, uključujući rad na terenu u romskim i drugim rizičnim zajednicama, unaprijediti rodnu jednakost, suzbijati rodno zasnovano nasilje i osnaživati žene, ključni su instrumenti za suzbijanje temeljnih uzroka trgovine ljudima

Nadležna institucija: Nadležne institucije Bosne i Hercegovine, entiteta, kantona i Distrikta, naročito u oblastima zdravstva, obrazovanja, raseljenih osoba i izbjeglica, centri za ravnopravnost spolova, kao i druge nadležne institucije

Partneri: Organizacije civilnog društva i međunarodne organizacije
Vremenski okvir: Kontinuirano u periodu provođenja strategije (2020-2023)
Finansijer: Budžet Bosne i Hercegovine, entiteta, kantona i Distrikta, gradova i općina, donatori
Pokazatelji uspjeha: Izvještaji o provođenju socijalnih, ekonomskih i drugih mjera za rizične grupe
Praćenje aktivnosti: Državni koordinator i koordinatori entiteta, kantona i Distrikta

2.3. Unaprijediti prevenciju trgovine ljudskim organima

Provoditi kampanje senzibiliziranja radnika iz zdravstvenog sektora na trgovinu ljudskim organima

Nadležna institucija: Nadležna ministarstva zdravstva u Bosni i Hercegovini
Partneri: Organizacije civilnog društva i međunarodne organizacije
Vremenski okvir: Kontinuirano u periodu provođenja strategije (2020-2023)
Finansijer: Budžet Bosne i Hercegovine, entiteta, kantona i Distrikta, donatori
Pokazatelji uspjeha: Broj provedenih uspješnih kampanja i rezultati evaluacija ostvarenja, ishoda i učinka intervencija
Praćenje aktivnosti: Državni koordinator i koordinatori entiteta, kantona i Distrikta

2.4. Unaprijediti prevenciju prisilnog rada

Nužno je u odnosu na pojave radne eksploatacije i posebno prisilnog rada kao aktuelnog oblika trgovine ljudima poduzimati preventivne aktivnosti od strane svih nadležnih institucija, naročito:

- Jačati napore na sprečavanju trgovine ljudima u svrhu radnog iskorištavanja, posebno: jačanjem zakonskih okvira; senzibiliziranjem odgovornih dužnosnika, posebno policijskih službenika i nosilaca pravosudnih funkcija na trgovinu ljudima radi radnog iskorištavanja i na prava žrtava; jačanjem napora na suzbijanju širenja lažnih ponuda za posao internetom; saradnjom s privatnim sektorom, te revidiranjem pravila kojima se osigurava uključivanje aktera tržišta rada i migracije radne snage koji mogu stupiti u kontakt s osobama kojima se trguje radi radne eksploatacije;
- Izgraditi i ojačati kapacitete nadležnih institucija za upravljanje migracijama, rad i zapošljavanje da pružaju informacije o sigurnim i legalnim mogućnostima migriranja;
- Uspostaviti monitoring mehanizam za sporazume o migraciji radne snage;
- Promovirati jasne kriterije za zvaničnu registraciju i licenciranje agencija za posredovanje u zapošljavanju, i nadzirati aktivnosti tih agencija u nastojanju da se spriječe svi oblici trgovine ljudima;
- Ohrabrivati privatni sektor, sindikate i organizacije civilnog društva da promoviraju načela zaštite ljudskih prava i osnovnih sloboda radnika u postupcima javnih nabavki kako bi se prevenirale eksploatatorske situacije koje pogoduju trgovini ljudima;
- Uspostaviti mehanizme informiranja radnika prije njihovog odlaska iz Bosne i Hercegovine o tome kako prijaviti i tražiti pomoć bez straha od osвете u slučajevima zloupotrebe ili zapadanja u situaciju trgovine ljudima u svrhu prisilne radne eksploatacije.

Nadležna institucija: Institucije nadležne za rad i zapošljavanje Bosne i Hercegovine, entiteta, kantona i Distrikta, nadležne inspekcije rada

Partneri: Organizacije civilnog društva i međunarodne organizacije

Vremenski okvir: Kontinuirano u periodu provođenja strategije (2020-2023)

Finansijer: Budžet Bosne i Hercegovine, entiteta, kantona i Distrikta, donatori

Pokazatelji uspjeha: Broj provedenih aktivnosti preventivnog karaktera, broj spriječenih slučajeva trgovine ljudima u svrhu radne eksploatacije

Praćenje aktivnosti: Državni koordinator i koordinatori entiteta, kantona i Distrikta

2.5. Unaprijediti prevenciju trgovine djecom

Jačati napore na sprečavanju trgovine djecom, pored ostalog:

- Senzibiliziranjem i obukom profesionalaca koji rade s djecom i za djecu; jačanjem uloge i kapaciteta centara za socijalni rad za sprečavanje trgovine djecom i proaktivne uloge u obavješćavanju drugih nadležnih organa u vezi s mogućim slučajevima trgovine ljudima i iskorištavanja, između ostalog i pružanjem dovoljnih sredstava za obuku socijalnih radnika; povećanjem stepena uključenosti djece iz ranjivih grupa u redovno školovanje te smanjenjem zastupljenosti ove djece u školama za specijalno obrazovanje; vršenjem procjene rizika prije vraćanja djece koja su bila trgovana njihovim porodicama i unapređenjem mogućnosti smještaja u hraniteljske porodice; istraživanjem pojave trgovine djecom kao temelju za kreiranje budućih preventivnih mjera;

- Osiguravanjem normalnog funkcioniranja i održivosti rada dnevnih centara za djecu, kao i prihvatilišta za djecu te standardiziranjem postupaka i metoda rada u tim ustanovama.

Nadležna institucija: Ministarstva obrazovanja, institucije nadležne za pitanja zaštite djece, zbrinjavanje djece i obrazovne institucije Bosne i Hercegovine, entiteta, kantona i Distrikta

Partneri: Organizacije civilnog društva i međunarodne organizacije

Vremenski okvir: Kontinuirano u periodu provođenja strategije (2020-2023)

Finansijer: Budžet Bosne i Hercegovine, entiteta, kantona i Distrikta, donatori

Pokazatelji uspjeha: Broj provedenih aktivnosti preventivnog karaktera, broj provedenih uspješnih kampanja i rezultati evaluacija ostvarenja, ishoda i učinka intervencija

Praćenje aktivnosti: Državni koordinator i koordinatori entiteta, kantona i Distrikta

POSEBNI CILJ 3 - KRIVIČNO GONJENJE ZA KRIVIČNA DJELA TRGOVINE LJUDIMA

Unaprijediti otkrivanje i krivično gonjenje počinilaca krivičnih djela trgovine ljudima i povezanih krivičnih djela

3.1. Intenzivirati krivična gonjenja počinilaca krivičnih djela trgovine ljudima

U domenu represivnog postupanja nadležnih institucija na suzbijanju trgovine ljudima, potrebno je poduzimati odlučnije aktivnosti na otkrivanju, dokazivanju i razjašnjavanju ovih krivičnih djela, naročito:

- Osigurati da slučajevi trgovine ljudima budu proaktivno istraženi, uspješno procesuirani i dovedeni do efikasnih, srazmjernih i obeshrabrujućih sankcija pooštavanjem kaznene politike, uključujući: senzibilizaciju tužilaca i sudija prema pravima žrtava i poticanjem da se specijaliziraju za slučajeve trgovine ljudima; jačanje njihovih napora na identifikaciji, oduzimanju imovine i oduzimanju imovinske koristi stečene činjenjem krivičnih djela trgovine ljudima;
- Odlučno provoditi istrage, krivično goniti i kažnjavati počiniocima krivičnih djela trgovine ljudima, kao i saučesnike među službenim osobama, i izricati kazne koje odgovaraju težini krivičnog djela;
- Osigurati specijalizaciju policijskih službenika i tužilaca u svim nadležnim policijskim organima i tužilaštvima kako bi se proaktivno usmjerili na istrage krivičnih djela trgovine ljudima, naročito na žrtve;
- Uspostaviti mrežu specijaliziranih istražitelja i tužilaca za borbu protiv trgovine ljudima, podržanu jakim analitičkim kapacitetom i adekvatnom koordinacijom;
- Raditi na izbjegavanju sukoba nadležnosti i kroz donošenje smjernica za utvrđivanje i razjašnjenje nadležnosti za efikasno procesuiranje krivičnog djela trgovine ljudima.

Nadležna institucija: Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH, policijske agencije, tužilaštva i sudovi na svim nivoima

Partneri: Organizacije civilnog društva i međunarodne organizacije

Vremenski okvir: Kontinuirano u periodu provođenja strategije (2020-2023)

Finansijer: Budžet Bosne i Hercegovine, entiteta, kantona i Distrikta, donatori

Pokazatelji uspjeha: Broj provedenih istraga, podignutih optužnica i izrečenih presuda, sačinjene smjernice za postupanje

Praćenje aktivnosti: Državni koordinator i koordinatori entiteta, kantona i Distrikta

3.2. Povećati kapacitete agencija za provođenje zakona, tužilaštava i sudova za efikasno krivično gonjenje počinitelja krivičnih djela trgovine ljudima i povezanih krivičnih djela i zaštitu žrtava u krivičnom postupku

U cilju unapređenja stanja u oblasti krivičnog gonjenja za krivična djela trgovine ljudima, od ključnog je značaja izgraditi adekvatne kapacitete nadležnih institucija krivičnog gonjenja, naročito:

- Intenzivirati obuku policijskih službenika i tužilaca na temu istrage u složenim predmetima formiranjem zajedničkih istražnih timova;
- Intenzivirati obuke sudija i tužilaca u prepoznavanju svih pojava oblika trgovine ljudima;
- Ujednačavati sudsku praksu i pooštavati kaznenu politiku za krivična djela trgovine ljudima;
- Senzibilizirati policijske službenike, tužioce i sudije o pitanju sekundarne traume i pristupa usmjerenog na žrtvu trgovine ljudima;
- Provesti posebne edukacije za policijske službenike i nosioce pravosudnih funkcija o prisilnom prosjačenju, prisilnim brakovima i prisilnom vršenju krivičnih djela kao oblicima trgovine ljudima;
- Jačati kapacitete inspektorata rada radi ostvarivanja njihove uloge u sprečavanju i otkrivanju trgovine ljudima u svrhu radnog iskorištavanja.

Nadležna institucija: Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH, centri za edukaciju sudija i tužilaca, policijske agencije, tužilaštva, sudovi i inspekcije rada na svim nivoima

Partneri: Organizacije civilnog društva i međunarodne organizacije

Vremenski okvir: Kontinuirano u periodu provođenja strategije (2020-2023)

Finansijer: Budžet Bosne i Hercegovine, entiteta, kantona i Distrikta, donatori

Pokazatelji uspjeha: Broj provedenih istraga, podignutih optužnica i izrečenih presuda

Praćenje aktivnosti: Državni koordinator i koordinatori entiteta, kantona i Distrikta

3.3. Provoditi odredbe o nekažnjavanju žrtava trgovine ljudima

Potrebno je dosljedno provoditi zakonske odredbe prema kojima je zabranjeno kažnjavanje žrtava trgovine ljudima za nezakonita djela koja su počinile kao direktnu posljedicu podvrgavanja trgovini ljudima, te sačiniti smjernice za policijske službenike i tužioce radi efikasnije primjene odredbi o nekažnjavanju žrtava trgovine ljudima.

Nadležna institucija: Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH, policijske agencije, tužilaštva i sudovi na svim nivoima

Partneri: Organizacije civilnog društva i međunarodne organizacije

Vremenski okvir: Kontinuirano u periodu provođenja strategije (2020-2023)

Finansijer: Budžet Bosne i Hercegovine, entiteta, kantona i Distrikta, donatori

Pokazatelji uspjeha: Broj identificiranih žrtava i počinitelja krivičnih djela trgovine ljudima, sačinjene smjernice

Praćenje aktivnosti: Državni koordinator i koordinatori entiteta, kantona i Distrikta

3.4. Intenzivirati krivično gonjenje slučajeva korištenja usluga žrtava trgovine ljudima

Potrebno je važeće zakone i propise efikasno provoditi u praksi kako bi se intenzivnije primjenjivale odgovarajuće odredbe zakona kojima je inkriminirano svjesno korištenje usluga žrtava trgovine ljudima.

Nadležna institucija: Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH, policijske agencije, tužilaštva i sudovi na svim nivoima

Partneri: Organizacije civilnog društva i međunarodne organizacije

Vremenski okvir: Kontinuirano u periodu provođenja strategije (2020-2023)

Finansijer: Budžet Bosne i Hercegovine, entiteta, kantona i Distrikta, donatori

Pokazatelji uspjeha: Broj podnesenih izvještaja o počinjenom krivičnom djelu, broj provedenih istraga, podignutih optužnica i izrečenih presuda

Praćenje aktivnosti: Državni koordinator i koordinatori entiteta, kantona i Distrikta

3.5. Intenzivirati krivično gonjenje pravnih lica za krivična djela trgovine ljudima

Efikasno primjenjivati u praksi odredbe zakona o odgovornosti pravnih lica u slučajevima trgovine ljudima, naročito onih pravnih lica koja pružaju usluge smještaja i boravka (hoteli, moteli, pansioni) i drugih koji omogućavaju činjenje ovih krivičnih djela

Nadležna institucija: Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH, policijske agencije, tužilaštva i sudovi na svim nivoima

Partneri: Organizacije civilnog društva i međunarodne organizacije

Vremenski okvir: Kontinuirano u periodu provođenja strategije (2020-2023)

Finansijer: Budžet Bosne i Hercegovine, entiteta, kantona i Distrikta, donatori

Pokazatelji uspjeha: Broj provedenih istraga, podignutih optužnica i izrečenih presuda

Praćenje aktivnosti: Državni koordinator i koordinatori entiteta, kantona i Distrikta

3.6. Osigurati naknade štete žrtvama trgovine ljudima u krivičnim postupcima

Uvažavajući odredbe važećeg zakonodavstva, potrebno je osigurati lakši pristup naknadi štete žrtvama krivičnih djela trgovine ljudima, i to u krivičnom

postupku, tako što će ga učiniti suštinskim elementom krivičnog postupka, a ne samo mogućnošću koja sudovima stoji na raspolaganju.

Nadležna institucija: Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH, policijske agencije, tužilaštva i sudovi na svim nivoima

Partneri: Organizacije civilnog društva i međunarodne organizacije

Vremenski okvir: Kontinuirano u periodu provođenja strategije (2020-2023)

Finansijer: Budžet Bosne i Hercegovine, entiteta, kantona i Distrikta, donatori

Pokazatelji uspjeha: Povećan broj dosuđenih naknada štete za žrtve trgovine ljudima u krivičnim postupcima

Praćenje aktivnosti: Državni koordinator i koordinatori entiteta, kantona i Distrikta

3.7. Poboljšati zaštitu prava žrtava u krivičnim postupcima

Sve nadležne institucije koje postupaju u okviru krivičnih postupaka koji se provode povodom krivičnih djela trgovine ljudima u fokusu svog postupanja trebaju imati osobe oštećene ovim krivičnim djelima, odnosno žrtve, što se može postići provođenjem niza aktivnosti, naročito:

- Inicirati izmjene krivičnih zakona na način da se definiira pojam „žrtve trgovine ljudima” i napravi distinkcija prema „oštećenom”;
- Osigurati da raspoložive mjere budu u praksi potpuno iskorištene za zaštitu žrtava i svjedoka i da se spriječi njihovo zastrašivanje prije, tokom i nakon istrage, kao i sudskih postupaka;
- Osigurati angažiranje pravnog zastupnika (pravne pomoći) za žrtve trgovine ljudima tokom krivičnog postupka kako bi prava žrtava bila zajamčena tokom cijelog krivičnog postupka i omogućilo se tužiocu da se usmjerava isključivo na procesuiranje slučaja;
- Osigurati posebnu zaštitu prava tokom krivičnog postupka djeci, žrtvama i svjedocima trgovine ljudima, bez obzira na njihovu starosnu dob i oblik eksploatacije kojoj su bili izloženi, u skladu s najboljim interesima djeteta.

Nadležna institucija: Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH, policijske agencije, tužilaštva i sudovi na svim nivoima

Partneri: Organizacije civilnog društva i međunarodne organizacije

Vremenski okvir: Kontinuirano u periodu provođenja strategije (2020-2023)

Finansijer: Budžet Bosne i Hercegovine, entiteta, kantona i Distrikta, donatori

Pokazatelji uspjeha: Broj mjera primijenjenih u krivičnim postupcima za zaštitu žrtava i svjedoka, posebno djece žrtava, i broj angažiranih pravnih savjetnika koji su pravno zastupali žrtve u krivičnim postupcima

Praćenje aktivnosti: Državni koordinator i koordinatori entiteta, kantona i Distrikta

3.8. Unaprijediti koordinaciju aktivnosti na krivičnom gonjenju počinitelja krivičnih djela trgovine ljudima

Potrebno je unaprijediti koordinaciju aktivnosti na krivičnom gonjenju počinitelja krivičnih djela trgovine ljudima učešćem svih nivoa vlasti.

Nadležna institucija: Ministarstvo sigurnosti BiH, tužilaštva u Bosni i Hercegovini, entitetska ministarstva unutrašnjih poslova, te druge policijske agencije u BiH

Partneri: Organizacije civilnog društva i međunarodne organizacije

Vremenski okvir: Kontinuirano u periodu provođenja strategije (2020-2023)

Finansijer: Budžet Bosne i Hercegovine, entiteta, kantona i Distrikta, donatori

Pokazatelji uspjeha: Broj provedenih istraga, podignutih optužnica i izrečenih presuda, broj krivičnih prijava, vrste presuda, broj održanih sastanaka Udarne grupe

Praćenje aktivnosti: Nadležna tužilaštva u Bosni i Hercegovini

3.9. Povećati primjenu oduzimanja imovinske koristi stečene trgovinom ljudima

Dosljedno primjenjivati odredbe važećih zakona o oduzimanju imovinske koristi s ciljem intenzivnijeg oduzimanja nezakonito stečene imovine iz krivičnih djela trgovine ljudima, naročito odredbe o proširenom oduzimanju, i omogućiti efikasno upravljanje oduzetom imovinom

Nadležna institucija: Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH, policijske agencije, tužilaštva i sudovi na svim nivoima, agencije za upravljanje oduzetom imovinom

Partneri: Organizacije civilnog društva i međunarodne organizacije

Vremenski okvir: Kontinuirano u periodu provođenja strategije (2020-2023)

Finansijer: Budžet Bosne i Hercegovine, entiteta, kantona i Distrikta, donatori

Pokazatelji uspjeha: Broj finansijskih istraga, donesenih odluka o privremenom i trajnom oduzimanju nezakonito stečene imovine iz krivičnih djela trgovine ljudima i vrijednost oduzete imovine

Praćenje aktivnosti: Državni koordinator i koordinatori entiteta, kantona i Distrikta

POSEBNI CILJ 4 - ZAŠTITA ŽRTAVA TRGOVINE LJUDIMA

Osigurati održive programe i procedure za proaktivnu zaštitu i pomoć za žrtve svih oblika trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini, posebno ranjivih grupa

4.1. Unaprijediti identifikaciju žrtava trgovine ljudima

Potrebno je poduzimati dodatne aktivnosti na unapređenju postupaka identifikacije žrtava trgovine ljudima, posebno:

- Osigurati da službeno identificiranje žrtava ne zavisi od njihove saradnje s istražnim i tužilačkim organima; jačati multidisciplinarnu saradnju u procesu identifikacije uključivanjem specijaliziranih organizacija civilnog društva, inspektora rada, socijalnih radnika i drugih profesionalaca koji su u kontaktu s njima, i osiguranjem da su obučeni za korištenje alata i pokazatelja za identifikaciju žrtava; osigurati da svi akteri usvoje proaktivniji pristup i intenziviraju rad na terenu u cilju identifikacije žrtava za sve oblike trgovine ljudima;

- Unaprijediti otkrivanje potencijalnih žrtava na graničnim prijelazima i među tražiocima azila;
- Razmotriti uspostavu telefonskih linija za pomoć žrtvama koje bi obuhvatile cijelu državu;
- Poduzimati dodatne napore kako bi se osiguralo da se prisilno prosjačenje smatra oblikom trgovine ljudima, između ostalog podizanjem svijesti i obukama pravosuđa i policije o prisilnom prosjačenju kao obliku trgovine ljudima;
- Osigurati da identifikacija žrtava i naknadna zaštita ne zavisi od tužilačke kvalifikacije krivičnog djela kao drugog krivičnog djela, a ne trgovine ljudima, što ne bi trebalo nužno dovesti do ponovnog dodjeljivanja statusa žrtve, uzimajući u obzir da i dalje postoje osnovi za uvjerenje da se radi o žrtvi trgovine ljudima;
- Pravno normirati postupke i procedure o utvrđivanju različitih oblika trgovine ljudima, odraslih i djece, državljana i stranaca s jasnim spiskom pokazatelja i faktora rizika. Policija, tužioci, sudije i drugi stručnjaci koji prvi dolaze u dodir sa žrtvama trebaju biti obučeni kako primjenjivati takve pravne instrumente;
- Uključiti obučene kulturološke medijatore u proces identifikacije žrtava trgovine ljudima među migrantima, uključujući djecu bez pratnje i romsku zajednicu;
- Obučiti službenike koji prvi dolaze u kontakt sa žrtvama u oblasti identifikacije i upućivanja žrtava i povećati proaktivna nastojanja na identifikaciji žrtava;
- Jačati kapacitete i iskustva vezana za identifikaciju trgovine ljudima u mješovitim migracionim tokovima i proaktivno identificirati tradicionalne oblike trgovine ljudima i potencijalnih žrtava unutar mješovitih migracionih tokova.

Nadležna institucija: Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH, policijske agencije, tužilaštva i sudovi na svim nivoima, ministarstva obrazovanja, ministarstva zdravstva, Služba za poslove sa strancima

Partneri: Organizacije civilnog društva i međunarodne organizacije

Vremenski okvir: Kontinuirano u periodu provođenja strategije (2020-2023)

Finansijer: Budžet Bosne i Hercegovine, entiteta, kantona i Distrikta, donatori

Pokazatelji uspjeha: Broj identificiranih žrtava trgovine ljudima

Praćenje aktivnosti: Državni koordinator i koordinatori entiteta, kantona i Distrikta

4.2. Unaprijediti opće mjere zaštite i pomoći žrtava trgovine ljudima

Vrlo je važno osigurati pristup usmjeren na žrtvu u svim poduzetim aktivnostima borbe protiv trgovine ljudima na sljedeći način:

- Osigurati da sve osobe za koje postoji indicija da su žrtve trgovine ljudima budu informirane pri prvom kontaktu sa službenim i drugim licima o svojim pravima, institucijama i organizacijama koje im mogu pružiti pomoć;
- Osigurati da sve potencijalne i službeno identificirane žrtve trgovine ljudima, bez obzira na njihovo državljanstvo i status u krivičnom postupku

i da li su smještene u skloništa/sigurne kuće ili druge oblike smještaja, prime pomoć u skladu s individualnim potrebama;

- Pružati podršku žrtvama tokom cijelog postupka reintegracije u društvo uspostavom dugoročnih programa i pružanjem stručne obuke i pomoći u pronalaženju zaposlenja;
- Provoditi procjenu sigurnosnih rizika u svim slučajevima trgovine ljudima kroz standardiziran postupak koji će uvažiti i strahove žrtava i osigurati mehanizme za sigurnost i članova uže porodice žrtava trgovine ljudima;
- Donijeti odgovarajuće smjernice za zaštitu privatnosti i identiteta svih žrtava trgovine ljudima;
- Osigurati potpunu primjenu zakonskog perioda „oporavka i odlučivanja” tokom svih postupaka sa žrtvom;
- Unapređivati znanja odgovornih službenika provođenjem kontinuiranih i multidisciplinarnih obuka u vezi s trgovinom ljudima u pogledu identifikacije žrtava i njihovog upućivanja u dalju proceduru;
- Osigurati da je pomoć žrtvama dostupna bez obzira na njihovo državljanstvo;
- Osigurati funkcioniranje programa zaštite van skloništa/sigurnih kuća i reintegracije na osnovu potreba žrtava, bez obzira na status u krivičnom postupku;
- Dodjeljivati dovoljna sredstva za sigurne kuće koje vode nevladine organizacije i izraditi finansijske politike prema kojima će se efikasno dodjeljivati sredstva za pomoć žrtvama;
- Podržavati programe za ekonomsko osnaživanje žena žrtava trgovine ljudima;
- Standardizirati usluge pomoći žrtvama u cijeloj zemlji, kao i pristup uslugama pomoći i podrške van sigurnih kuća i specijalizirane usluge pomoći žrtvama trgovine ljudima nezavisno od spola i roda;
- Uključiti predstavnike romskih zajednica u procese definiranja mjera pružanja pomoći žrtvama;
- Donijeti standardne operativne procedure u postupcima identifikacije, upućivanja i pružanja pomoći žrtvama trgovine ljudima na svim nivoima vlasti i o međusobnoj saradnji.

Nadležna institucija: Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH, policijske agencije, tužilaštva i sudovi na svim nivoima, ministarstva obrazovanja, ministarstva zdravstva, Služba za poslove sa strancima

Partneri: Organizacije civilnog društva i međunarodne organizacije

Vremenski okvir: Kontinuirano u periodu provođenja strategije (2020-2023)

Finansijer: Budžet Bosne i Hercegovine, entiteta, kantona i Distrikta, donatori

Pokazatelji uspjeha: Broj identificiranih žrtava trgovine ljudima i broj pruženih mjera pomoći i zaštite za žrtve trgovine ljudima

Praćenje aktivnosti: Državni koordinator i koordinatori entiteta, kantona i Distrikta

4.3. Osigurati posebnu zaštitu žena žrtava trgovine ljudima

Osobe ženskog spola su prema svim dostupnim pokazateljima posebno izložene riziku da postanu žrtve trgovine ljudima, pa je potrebno provođenjem različitih aktivnosti osigurati njihovu posebnu zaštitu, naročito:

- Podržavati programe za ekonomsko osnaživanje žena žrtava trgovine ljudima;
- Osigurati da u istragama za krivična djela trgovine ljudima u kojima su potencijalne žrtve žene budu uključene žene kao policijske istražiteljice, posebno u situacijama sumnje na seksualnu eksploataciju i prisilne brakove;
- Raditi na prevenciji stigmatizacije i umanjenju stereotipa prema ženama žrtvama trgovine ljudima u svrhu seksualne eksploatacije među službenim licima i u javnosti;
- Raditi na osnaživanju kapaciteta i specijalizaciji sigurnih kuća/skloništa za pružanje pomoći ženama žrtvama seksualne eksploatacije, imajući na umu višestruke oblike viktimizacije kojima su ove žrtve bile izložene zato što su žene (silovanje, fizičko nasilje, diskriminacija po osnovu spola, pružanje seksualnih usluga);
- Osnažiti kapacitete profesionalaca u policijskim agencijama i tužilaštvima da razumiju traume seksualnog nasilja i posljedice koje trgovina ljudima u svrhu seksualne eksploatacije ima na žrtve;
- Sačiniti specijalizirane programe pomoći za djevojčice žrtve prisilnih brakova u skladu s njihovim potrebama;
- Sačiniti programe ekonomskog osnaživanja žena iz ugroženih (marginaliziranih) grupa u cilju prevencije trgovine ljudima.

Nadležna institucija: Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH, policijske agencije, tužilaštva i sudovi na svim nivoima, ministarstva obrazovanja, ministarstva zdravstva, Služba za poslove sa strancima

Partneri: Organizacije civilnog društva i međunarodne organizacije

Vremenski okvir: Kontinuirano u periodu provođenja strategije (2020-2023)

Finansijer: Budžet Bosne i Hercegovine, entiteta, kantona i Distrikta, donatori

Pokazatelji uspjeha: Broj identificiranih žrtava trgovine ljudima i broj pruženih mjera pomoći i zaštite za žrtve trgovine ljudima

Praćenje aktivnosti: Državni koordinator i koordinatori entiteta, kantona i Distrikta

4.4. Osigurati posebnu zaštitu i pomoć djeci žrtvama trgovine ljudima

Djeca žrtve trgovine ljudima uživaju niz prava zaštićenih brojnim međunarodnim pravnim instrumentima i domaćim propisima, pa je potrebno osigurati njihovu posebnu zaštitu i pružati im pomoć, naročito:

- Osigurati bolju identifikaciju i pomoć djeci žrtvama, posebno da relevantni akteri primijene proaktivni pristup i povećaju rad na terenu radi identifikacije djece žrtava, uz stalnu pažnju na djecu koja žive i rade na ulici;
- Provoditi obuke svih aktera za identifikaciju djece žrtava svih oblika trgovine ljudima, a posebno u svrhu prisilnog prošenja, prisilnog činjenja krivičnih djela i ranog, dječijeg ili prisilnog braka;
- Pružati podršku i usluge prilagođene potrebama djece žrtava;
- Vršiti procjenu rizika prije donošenja odluke o vraćanju djeteta žrtve trgovine ljudima roditeljima, uzimajući u obzir najbolji interes djeteta;

- Uvesti procedure za procjenu starosne dobi, osiguravajući efikasnu zaštitu najboljih interesa djeteta dosljednom primjenom Konvencije o pravima djeteta;
- Osigurati pravovremeno i precizno imenovanje staratelja za djecu žrtve trgovine ljudima u skladu sa zakonom.

Nadležna institucija: Nadležna ministarstva obrazovanja, zdravstva, socijalne zaštite, omladine i sporta, centri za socijalni rad

Partneri: Organizacije civilnog društva i međunarodne organizacije

Vremenski okvir: Kontinuirano u periodu provođenja strategije (2020-2023)

Finansijer: Budžet Bosne i Hercegovine, entiteta, kantona i Distrikta, donatori

Pokazatelji uspjeha: Broj identificiranih žrtava trgovine ljudima djece i broj pruženih mjera pomoći i zaštite za djecu žrtve trgovine ljudima

Praćenje aktivnosti: Državni koordinator i koordinatori entiteta, kantona i Distrikta

4.5. Osigurati posebnu zaštitu žrtava trgovine ljudima u migracionim tokovima kroz Bosnu i Hercegovinu

Osobe u statusu migranata takođe mogu biti izložene riziku od trgovine ljudima, i tim kategorijama žrtava je takođe potrebno pružiti posebnu zaštitu, naročito:

- Osposobiti nadležne institucije da efikasno provode postupke rane identifikacije potencijalnih žrtava trgovine ljudima među migrantima;
- Osigurati odgovarajuće ljudske i finansijske resurse centrima za socijalnu zaštitu kako bi se pravovremeno i zakonito imenovali staratelji za djecu migranata bez pratnje i djecu migranata razdvojenju od porodica koja su žrtve trgovine ljudima.

Nadležna institucija: Ministarstvo sigurnosti BiH i Služba za poslove sa strancima; ministarstva na svim nivoima nadležna za poslove socijalne zaštite i centri za socijalni rad, policijske agencije

Partneri: Organizacije civilnog društva i međunarodne organizacije

Vremenski okvir: Kontinuirano u periodu provođenja strategije (2020-2023)

Finansijer: Budžet Bosne i Hercegovine, entiteta, kantona i Distrikta, donatori

Pokazatelji uspjeha: Broj identificiranih žrtava trgovine ljudima djece migranata bez pratnje i djece migranata razdvojenih od roditelja i broj pruženih mjera pomoći i zaštite za djecu žrtve trgovine ljudima

Praćenje aktivnosti: Državni koordinator i koordinatori entiteta, kantona i Distrikta

4.6. Osigurati posebnu zaštitu stranaca žrtava trgovine ljudima

Stranci žrtve trgovine ljudima imaju specifična prava zaštićena međunarodnim i domaćim pravom, a da bi se osiguralo efikasno uživanje tih prava strancima koji su potencijalne ili identificirane žrtve trgovine ljudima, potrebno je:

- Osigurati da stranci žrtve trgovine ljudima budu pravilno informirani o pravu na obnovljivu dozvolu boravka na humanitarnoj osnovi i pravu da

traže i uživaju azil;

- Osigurati da se povratak žrtava trgovine ljudima iz Bosne i Hercegovine u njihove zemlje porijekla i iz inostranstva u Bosnu i Hercegovinu obavlja uz poštovanje prava, sigurnosti i dostojanstva i uz puno poštovanje načela najboljeg interesa djeteta;
- Osigurati poštovanje obaveze *non-refoulement* (zabrana vraćanja), prilikom odlučivanja o zahtjevima za azil osoba žrtava trgovine ljudima koje su pod rizikom da ponovo budu predmet trgovine ljudima ili drugog progona ukoliko bi bili vraćeni u svoje države porijekla ili boravka.

Nadležna institucija: Ministarstvo sigurnosti BiH i Služba za poslove sa strancima, policijske agencije

Partneri: Organizacije civilnog društva i međunarodne organizacije

Vremenski okvir: Kontinuirano u periodu provođenja strategije (2020-2023)

Finansijer: Budžet Bosne i Hercegovine, entiteta, kantona i Distrikta, donatori

Pokazatelji uspjeha: Broj izdatih boravišnih dozvola na humanitarnoj osnovi, broj sigurnih i dostojanstvenih povrataka žrtava trgovine ljudima

Praćenje aktivnosti: Državni koordinator i koordinatori entiteta, kantona i Distrikta

4.8. Unaprijediti obeštećenje žrtava trgovine ljudima

Žrtve trgovine ljudima, između ostalih, imaju i pravo na obeštećenje putem posebnih mehanizama, i države su dužne osigurati ta prava ne samo kroz usvajanje odgovarajućih pravnih propisa, nego i uspostavljenjem posebnih fondova za te namjene, tako da je u tom pravcu potrebno poduzeti sljedeće:

- Provesti preuzete obaveze iz međunarodnih dokumenata u pravcu uspostave posebnih fondova za obeštećenje žrtvama trgovine ljudima;
- Osigurati i olakšati obeštećenje za žrtve trgovine ljudima u krivičnom i građanskom postupku bez obzira na njihovo državljanstvo i imigracioni status.

Nadležna institucija: Ministarstva pravde, Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH, tužilaštva, sudovi

Partneri: Organizacije civilnog društva i međunarodne organizacije

Vremenski okvir: Kontinuirano u periodu provođenja strategije (2020-2023).

Finansijer: Budžet Bosne i Hercegovine, entiteta, kantona i Distrikta, donatori

Pokazatelji uspjeha: Broj dosuđenih obeštećenja za žrtve trgovine ljudima i dodijeljenih obeštećenja iz javnih fondova

Praćenje aktivnosti: Državni koordinator i koordinatori entiteta, kantona i Distrikta

POSEBNI CILJ 5 - PARTNERSTVO

Poboljšati saradnju između nadležnih institucija i ovlaštenih organizacija na svim nivoima vlasti u cilju efikasnijeg suprotstavljanja različitim oblicima trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini i na međunarodnom nivou

5.1. Poboljšati saradnju s civilnim društvom, sindikatima, privatnim sektorom i akademskom zajednicom

Efikasna saradnja između svih društvenih aktera, nezavisno da li se radi o institucijama vlasti, civilnom društvu, privatnom i poslovnom sektoru, jedan je od ključnih preduslova za uspješno provođenje strateških aktivnosti, što je moguće postići na sljedeći način:

- Utjecati na smanjenje potražnje za uslugama žrtava trgovine ljudima, nezavisno od oblika iskorištavanja, u partnerstvu sa svim društvenim akterima (civilnim društvom, privatnim i poslovnim sektorom i dr.);
- Graditi strateško partnerstvo s civilnim društvom, sindikatima i privatnim sektorom u cilju suprotstavljanja trgovini ljudima;
- Jačati saradnju s akademskom zajednicom u istraživanjima fenomena trgovine ljudima i organizirati posebne nastavne sadržaje na odgovarajućim fakultetima na temu trgovine ljudima.

Nadležna institucija: Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH, policijske agencije, tužilaštva i sudovi na svim nivoima, ministarstva obrazovanja, ministarstva zdravstva, Služba za poslove sa strancima

Partneri: Organizacije civilnog društva i međunarodne organizacije

Vremenski okvir: Kontinuirano u periodu provođenja strategije (2020-2023)

Finansijer: Budžet Bosne i Hercegovine, entiteta, kantona i Distrikta, donatori

Pokazatelji uspjeha: Broj provedenih aktivnosti

Praćenje aktivnosti: Državni koordinator i koordinatori entiteta, kantona i Distrikta

5.2. Unaprijediti međunarodnu saradnju

Trgovina ljudima je često transnacionalnog karaktera, uz veći ili manji stepen organiziranosti, tako da je efikasna međunarodna saradnja između nadležnih institucija različitih država nužna kako bi se ovim krivičnim djelima uspješno suprotstavljalo, npr. sljedećim aktivnostima:

- Razvijati međunarodnu saradnju u cilju osiguranja odgovarajuće procjene rizika i sigurnog povratka u zemlju porijekla, kao i efikasnu reintegraciju žrtava s ciljem pružanja pomoći žrtvama;
- Jačati međunarodnu saradnju u sprečavanju trgovine ljudima, istragama i procesuiranju krivičnih djela trgovine ljudima, uključujući slučajeve nestale djece;
- Kontinuirano ostvarivati međunarodnu policijsku i tužilačku saradnju putem Interpola, Europolu, Eurojusta, Selec centra i drugih organizacija, razmjenom informacija, koordinacijom aktivnosti, osnivanjem zajedničkih istražnih timova i drugim aktivnostima s ciljem suzbijanja međunarodne trgovine ljudima.

Nadležna institucija: Tužilaštvo BiH, Ministarstvo sigurnosti BiH, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, te policijski organi nadležni za vođenje međunarodnih istraga

Partneri: Organizacije civilnog društva i međunarodne organizacije

Vremenski okvir: Kontinuirano u periodu provođenja strategije (2020-2023)

Finansijer: Budžet Bosne i Hercegovine, donatori

Pokazatelji uspjeha: Broj provedenih aktivnosti, broj razmijenjenih informacija, broj međunarodnih zajedničkih istražnih aktivnosti

Praćenje aktivnosti: Državni koordinator i koordinatori entiteta, kantona i Distrikta